

Dal neandertaler fin oz

Ina buna survista da l'istorgia svizra

■ **(anr/vi) Schizunt cudeschs d'istorgia èn suttaposts a la moda. La maniera co ch'ins contempla e giuditgescha il passà sa mida d'ina generaziun a l'otra. Tuttina datti para cudeschs d'istorgia che tegnan pitg a l'isar da la roda dal temp. In exempel è: «Geschichte der Schweiz und der Schweizer».** Quest cudesch da pli che 1000 paginas è cumpari avant ventg onns. L'on passà ha la chasa editura Schwabe reedi il cudesch per la terza giada senza far midadas redacziunalas. Pertge ha in cudesch d'istorgia in tal success?

Neandertaler fin sprayer

Il cudesch cumenza cun il neandertaler che ha vivi avant 100 000 onns sin territori svizzer. I dat be paucas cumprovas da sia existenza. Ils perscruttaders crain ch'il neandertaler aveva ina grondezza da circa 1,50 meters. El vegniva da fabritgar in cugn a pugn. Ma davart la convivenza dals neandertalers existan sulet speculaziuns.

A la fin dal cudesch vegnan tractadas teamticas sco il «sprayer da Turitg», il «cumbat cunter ovrar atomaras» u schizunt il rumantsch grischun.

Il cudesch tracta pia tuttas epocas da l'istorgia svizra, entant che auters manuals istorics descrivan per il solit sulet ina fasa, p.ex. il temp medieval.

Simpel ma tuttina betg simplifitgà

Diesch istorichers han scrit il cudesch. Els han concepì in'ovra da standard ch'ins po duvrrar tant en scolas ed universitads sco era a chasa. Quasi tuts artitgels èn scrits en ina lingua tgunsch enelegentaivla che lubescha a mintga laic da s'aprofundar en il cudesch.

Tuttina na vegn la materia betg simplifitgada. Gist durant il temp da la lia dals Quatter Chantuns en il 13avel tschientaner revevan bleras differentas pussanzas ed imperis sin il territori svizzer. Il cudesch na focussescha durant quel temp betg sulet la Svizra centrala, mabain explitgescha era sut tge dominis che las autras regiuns stevan.

Scumbigls grischuns

Il Grischun na vegn era betg a la curta. Malgrà che las Trais Lias èn s'integradas fitg tard en la confederaziun, deditgescha il cudesch adina puspè singuls artitgels a l'istorgia grischuna.

Uschia datti in chapitel davart ils

Dal temp dals cuvels fin il 20avel tschientaner – ina survista da l'istorgia svizra.

FOTO C. CADRUVI

Scumbigls grischuns durant la guerra da trent'onns. Ils scumbigls han manà las Trais Lias a l'ur da l'anarchia. Il chantun vegniva tribulà da la politica veneziana,

spagnola, franzosa ed austriaca. Ed ils cumbats per ils interess politics vegnivan savens manads sut il pretext da la carientscha.

Nagut nov davart la segunda guerra

Interessant è era da leger ils artitgels davart la segunda guerra mundiala. En l'ultim decenni è savens vegnì pretendì che bleras fatgs davart l'istorgia svizra durant la segunda guerra mundiala na sajan betg enconuschents. Sinaquai è la cumissiun Bergièr sa messa a la lavur ed ha retschertgà en ils archivs svizzers. La cumissiun ha purtà a la glisch blers novs detagls davart la politica ed economia durant la segunda guerra.

Tuttina pon ins dir ch'ils chapitels davart la segunda guerra en «Geschichte der Schweiz und der Schweizer» èn pulit actuals. Els na dovran betg grondas aschuntas, malgrà ch'els èn vegnids scrits avant il 1986. Els istorichers han pia gia da quel temp descrit ils puncts principals da politica, per part dispiantaivla, durant la segunda guerra mundiala. Tgi che leva, saveva pia gia avant radund ventg onns s'infurmar davart la rolla da la Svizra durant la segunda guerra mundiala.

«Geschichte der Schweiz und der Schweizer». Terza ediziun tar la chasa editura Schwabe. 1122 paginas cun bleras illustraziuns e graficas. 98 francs. Lausanne 1986. Basilea 2004. ISBN 3-7965-2067-7